

Wieś i miasto w średniowieczu

I. Gospodarka wiejska w średniowieczu.

1. Rozwój rolnictwa od X w.

- a. ocieplenie klimatu
- b. wzrost bezpieczeństwa
- c. upowszechnienie się od XI w nowych narzędzi i rozwiązań technicznych.:
  - chomąta
  - pługa
  - metalowych bron
  - kosy
  - młynów wodnych i wiatrowych
- d. upowszechnienie się uprawy żyta i owsa (roślin dostosowanych do warunków klimatycznych Europy)
- e. zwiększenie produkcji rolnej dzięki zastąpieniu dwupółowki trójpółowką oraz uniezależnienie się od klęsk nieurodzaju.

2. Rozwój osadnictwa.

- a. wzrost wytwarzanej żywności spowodował wzrost liczby ludności
- b. sprawniejsze metody uprawy spowodowały, że na wsi było za dużo rąk do pracy, co doprowadziło do zagospodarowywania nowych terenów – osadnictwo - ruch kolonizacyjny
- c. lokacja –zakładanie wsi
zamiast dotychczasowej renty feudalnej (odrobkowa – pańszczyzna, pieniężna – czynsz, w naturze – część płodów rolnych) przywileje lokacyjne:
  - gwarancja dziedzicznej dzierżawy
  - ustalona i zagwarantowana wysokość czynszu
  - samorząd
  - w ograniczonym zakresie własne sądownictwo – ława wiejska i ława miejska
  - okres wolnizny w przypadku zakładania osady na surowym korzeniu
  - czasem wyposażenie w niezbędne narzędzia, zwierzęta pociągowe, ziarno siewne
  - prawo wychodu – po wywiązaniu się z zobowiązań

II. Odrodzenie i rozwój miast

1. Zmiany na wsi pociągnęły za sobą nasilenie się procesów urbanizacyjnych od XI w.

- a. pojawienie się nadprodukcji żywności
- b. dzięki rozwojowi rolnictwa na wsi pojawia się popyt na produkty miejskie
- c. wzrost demograficzny pozwala na opuszczenie wsi przez część jej mieszkańców i zamieszkanie w mieście (prawo wychodu) lub w myśl zasady *Powietrze miejskie czyni wolnym*
- d. wyodrębnienie się zawodów rzemieślniczych
- e. ukształtowanie się średniowiecznej sieci miast
  - na południu odradzają się stare ośrodki miejskie
  - na północy powstają nowe miasta

2. Czynniki miastotwórcze:

- a. centra administracyjne
  - b. centra handlowe
  - c. ośrodki kultu religijnego
    - siedziby biskupstw i arcybiskupstw
    - miejsca kultu religijnego – cele pielgrzymek
3. Proces uniezależniania się miast spod podległości feudalnej

- a. powstawanie nowej społeczności miast, tzw. komun zamieszkanych przez obywateli
- b. rozwój samorządu miejskiego: rada miasta, burmistrz, ława miejska – autonomiczne sądownictwo

4. Struktura mieszczaństwa

- a. patrycjat
- b. pospólstwo
- c. plebs

5. Korporacje miejskie:

- a. cechy rzemieślnicze
- b. gildie kupieckie

III. Rozwój handlu i gospodarki towarowo-pieniężnej

1. Dalekosiężny handel towarami luksusowymi
2. Organizacja handlu
  - a. targi
  - b. jarmarki
3. Rozpowszechnienie się pieniądza w handlu
4. Powstanie banków jako miejsc wymiany pieniędzy
  - a. weksle
  - b. lichwa
5. Współpraca miast
  - a. Hanza
  - b. miasta włoskie